

STORTINGET

Innst. 74 S

(2019–2020)

Innstilling til Stortinget
fra næringskomiteen

Dokument 8:137 S (2018–2019)

Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Geir Pollestad, Geir Adelsten Iversen, Per Olaf Lundteigen, Nils T. Bjørke, Liv Signe Navarsete, Marit Knutsdatter Strand og Siv Mossleth om jordbrukets samfunnsoppdrag – minst 50 pst. selvforsyning av jordbruksmat innen 2026

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen arbeide for at selvforsyningsgraden korrigert for import av fôr for norske jordbruksmatvarer skal økes til minst 50 pst. innen utløpet av 2026.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslaget.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Åsunn Lyngedal, Cecilie Myrseth, Nils Kristen Sandtrøen og Terje Aasland, fra Høyre, Margunn Ebbesen, Linda C. Hofstad Helleland, Kårstein Eidem Løvaas og Tom-Charister Nilsen, fra Fremskrittspartiet, Morten Ørsal Johansen og Bengt Rune Strifeldt, fra Senterpartiet, Geir Adelsten Iversen og lederen Geir Pollestad, fra Sosialistisk Venstreparti, Torgeir Knag

Fylkesnes, fra Venstre, André N. Skjelstad, og fra Kristelig Folkeparti, Steinar Reiten, viser til representantforslaget, der det foreslås å øke selvforsyningsgraden korrigert for import av fôr for norske jordbruksmatvarer til minst 50 pst. innen utløpet av 2026.

Økt selvforsyning

Komiteen vil understreke at det er enstemmighet i norsk politikk om å øke selvforsyningsgraden i norsk jordbruk, og viser til Stortingets behandling av jordbruksmeldingen (Meld. St. 11 (2016–2017), Innst. 251 S (2016–2017)), hvor en samlet komité uttalte:

«Komiteen viser til innstillingen til jordbruksoppjøret 2015 (Innst. 385 S (2014–2015)), der en samlet komité sa at 'reell økt selvforsyningsgrad er avhengig av at økt matproduksjon skal være med grunnlag i norske ressurser. Dette må legges til grunn ved utforming av landbrukspolitikken'.

Komiteen viser til at formålet med å øke matproduksjonen er å øke selvforsyningsgraden, styrke beredskapen og dekke etterspørselen.»

Komiteen understreker viktigheten av å forsterke arbeidet med øke selvforsyningsgraden av norske jordbruksvarer basert på norske ressurser. Dette er særlig viktig for matsikkerhet og beredskap i en verden med stadig økende usikkerhet rundt matproduksjon som følge av klimaendringer, befolkningsvekst, ressursmangel og uroligheter.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti er bekymret for at selvforsyningsgraden med utgangspunkt i norske ressurser er for lav i dag i et

sikkerhets- og beredskapsperspektiv, og ber regjeringen om å intensivere arbeidet.

Handel og tollvern

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at både forslagsstillerne og flere av høringsinstansene som deltok i høringen 23. oktober 2019, mener norsk handelspolitikk og tollvern undergraver målet om økt selvforsyning av jordbruksvarer.

Komiteen viser til EØS-avtalens artikkel 19 (handel med landbruksvarer). Siden EØS-avtalen trådte i kraft, er det inngått tre avtaler i henhold til artikkel 19. Den første med virkning fra 1. juli 2003, den andre med virkning fra 1. januar 2012, og gjeldende avtale med virkning fra 1. oktober 2018. Komiteen viser til at forhandlingene, ifølge artikkelen, skal skje innenfor rammen av partenes landbrukspolitikk, og at liberalisering skal skje på gjensidig fordelaktig basis.

Selvforsyningsgrad korrigert for fôrimport

Komiteen viser til at forslagsstillerne foreslår at selvforsyningsgrad skal korrigeres for import av fôrvarer.

Komiteen viser til at et flertall i komiteen bestående av Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti i Innst. 251 S (2016–2017) la til grunn at selvforsyningsgrad korrigert for import av fôr skulle være resultatmål for norsk matproduksjon.

Komiteen viser til at et mindretall i komiteen bestående av Høyre og Fremskrittspartiet mente fisk og sjømat også bør inngå i beregningen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser til at å øke produksjonen på norske ressurser, tilpasset forbrukernes etterspørsel, har vært sentralt for utformingen av jordbrukspolitikken de siste årene. Flertallet viser til at dette har vært fulgt opp bl.a. i utformingen av virkemidlene i jordbruksoppgjørene, og legger til grunn at dette vil stå sentralt også i kommende jordbruksoppgjør.

Flertallet viser til at matsikkerheten i Norge blir ivaretatt gjennom nasjonal produksjon, handel og ivaretagelse av produksjonsgrunnlaget. Høy nasjonal produksjon er fundamentet. Tilstrekkelig konkurransekraft mot import er avgjørende for en høy selvforsyningsgrad. Det beregnes flere ulike selvforsyningsgrader på energibasis, som alle gir uttrykk for hjemmemarkedets andeler, siden eksport ikke er inkludert. Det beregnes en total selvforsyningsgrad, inkl. sjømat, en for norsk jordbruk og en for norsk jordbruk justert for import av fôr. Det har også vært beregnet selvforsynings-

grad for protein, og hjemmemarkedets andel for matindustrien på verdibasis. Alle disse uttrykkene gir relevant informasjon om ulike problemstillinger, men er alene bare en del av faktagrunnlaget for norsk matsikkerhet og beredskap. Selvforsyningsgrad for norsk jordbruk korrigert for import av fôrvarer gir noe informasjon, men det er behov for mer omfattende dokumentasjon av fôrimporten og bruken av norske ressurser enn det. Det gjelder bl.a. hvilke fôrstoff som importeres, og utviklingen i bruken av norske areal- og utmarksressurser. Det bør arbeides videre med å øke tilgangen på norske proteinråstoffer til fôr, hvor importandelen er høyest.

Samtidig vil flertallet peke på at selvforsyningsgrad – med eller uten korreksjon for import av fôr – ikke er en egnet resultatindikator for matberedskapen. Den forteller ingenting om mulighetene for endringer i produksjon og forbruk i en gitt krisesituasjon. Arbeid for å opprettholde stabile handelsforhold er ikke bare viktig for matberedskapen, men også for jordbrukets produksjonsevne. Dersom det skulle oppstå begrensninger i muligheten til å importere fôr, må det antas at det også vil være begrensninger i muligheten til å importere alle de andre innsatsfaktorene jordbruket er avhengig av. Det er derfor ikke grunnlag for å gi noen av beregningene særskilt status som resultatindikator i jordbrukspolitikken.

Flertallet peker på at bærekraftig bruk av produksjonsressursene, god agronomi, god konkurransekraft, god produktivitetsutvikling og effektiv utnyttning av ny teknologi er vesentlige forutsetninger for en sterk norsk jordbrukssektor med en produksjon tilpasset forbrukernes etterspørsel. Flertallet understreker at dette også er grunnlaget for en høy selvforsyningsgrad med mat og fôr framover.

Flertallet viser til landbruks- og matminister Olaug Vervik Bollestadts vurdering av representantforslaget i brev datert 2. mai 2019, der det framgår at regjeringen jobber aktivt med å legge til rette for at det norske jordbruket produserer så mye som mulig av maten norske forbrukere etterspør, innenfor de naturgitte rammer vi har, og innenfor de gitte handelspolitiske rammer som til enhver tid gjelder.

Sikkerhet og beredskap

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at nok og trygg mat er helt avgjørende for innbyggernes sikkerhet og helse. Disse medlemmer viser til at vi må forsikre det vi ikke har råd til å miste. Tilgangen på nok mat og trygg mat er avgjørende for folks sikkerhet. Derfor må selvforsyningen av mat produsert på norske ressurser øke og matberedskapen forbedres.

I Innst. 251 S (2016–2017) uttrykte en samlet komité følgende:

«Komiteen mener det å øke matproduksjonen med grunnlag i norske ressurser er en viktig del av vår totale beredskap.

Komiteen mener matvareberedskap er avgjørende for Norge i en eventuell krisesituasjon.

En samlet komitee påpekte også betydningen av strukturen i jordbruket tilpasses ressursgrunnlaget i alle deler av landet for å forsterke beredskapen:

Komiteen viser til at fundamentet for en høy matproduksjon, økt selvforsyning og matberedskap i Norge ligger i at vi er i stand til å bruke hele det knappe jordbruksarealet der det ligger, til produksjon av mat og matråvarer. Økt produksjon av norsk korn til matmel og kraftfôr, kombinert med en god utnyttelse av grasressursene i hele landet, er avgjørende for å øke norsk selvforsyning, matberedskap og den totale verdiskapningen i det norske jordbruket. For å kunne nå disse målene må norsk landbrukspolitikk vektlegge virkemidler som styrker den geografiske produksjonsfordelingen, samtidig som strukturen i jordbruket tilpasses ressursgrunnlaget i alle deler av landet.»

Disse medlemmer viser til at det er myndighetenes ansvar å sikre befolkningen god mattrygghet også i møte med klimaendringer og eventuelt andre kriser som måtte inntreffe. For å sikre dette på en tilfredsstillende måte må matberedskapen og selvforsyningen av mat produsert på egne ressurser øke.

Disse medlemmer viser til Forsvarets forskningsinstitutt rapport Matsikkerhet i et klimaperspektiv. I rapporten dokumenteres det at flere tilfeller av avlingssvikt i verden på 2000-tallet har gitt markant stigning i prisene på matvarer som er sentrale for den samlede matforsyningen. Forsvarets forskningsinstitutt konkluderer med at blant annet eksportforbud, hamstring og spekulasjoner i slike tilfeller kan undergrave det frie markedet, og at dette betyr at heller ikke Norge kan utelukke knapphet på vesentlige importvarer i perioder.

Styrke den geografiske produksjonsfordelingen

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til behandlingen av Innst. 251 S (2016–2017), hvor en samlet komité påpekte betydningen av at arealer egnet for korn, utnyttet til dette:

«Komiteen viser til at kanaliseringspolitikken innebærer at norsk landbruk har en geografisk arbeidsdeling som gjør at det i størst mulig grad produseres korn på arealer egnet for dette, og at den grovførbaserte husdyrproduksjonen lokaliseres i områdene med gras- og beitearealer. Denne arbeidsdelingen er avgjørende for å sikre en høyest mulig samlet produksjon ut fra de norske arealene.»

Disse medlemmer viser til data fra Norske Fellekjøp som viser at kornarealet i alle landets fylker har minket de siste årene. For 2018 gikk kornarealet tilbake med 68 000 daa. I fylker som blant andre Vestfold, Akershus og Hedmark, hvor det er flere områder godt egnet for kornproduksjon, har kornarealet blitt redu-

sert, mens det har blitt mer produksjon av gras. Dette er motsatt utvikling av det den samlede næringskomiteen har bestemt som viktige føringer for arbeidsdelingen i det norske jordbruket.

Disse medlemmer viser til at utviklingen hvor det kun er de største og mest effektive kornprodusentene i de beste områdene som blir konkurransedyktige, kan komme til å fortsette, med mindre kornpolitikken forbedres. Ellers vil mindre bruk i randsonene av de beste områdene kunne komme til fortsette å se seg om etter alternativer til produksjon av korn. Reduksjonen i kornarealet vil i så fall fortsette. Avstanden mellom det markedet etterspør, og det vi i Norge produserer, vil kunne øke. Disse medlemmer viser til at kornproduksjonen derfor må forsterkes, og det må stimuleres til at det blir lønnsomt og mulig for nye generasjoner å drive med kornproduksjon også på mindre og mellomstore bruk i randsonen.

Disse medlemmer viser til at gresset er den viktigste kilden til protein i melkeproduksjonen. Å forbedre grovførkvaliteten, øke grovførandelen og beitebruken i melke- og kjøttproduksjonen er avgjørende for å øke selvforsyningen, samtidig som det gir en rekke andre goder som kulturlandskap og ivaretagelse av biologisk mangfold gjennom økt beitebruk.

Disse medlemmer viser til at den teknologiske utviklingen gjør det lettere å utnytte mer av beiteressursene. Flere har tatt i bruk mobile melkeroboter ved setring, og GPS-basert beiteteknologi gjør det både lettere å holde oppsyn med dyra og bruke beiteressursene enda bedre. Jordbrukspolitikken må de kommende årene stimulere til økt beitebruk og setring. Dette er en viktig del av en framtidsrettet politikk for økt selvforsyning og enda mer bærekraftig produksjon som samlet gir svært god ressursutnyttelse både i et nasjonalt og globalt perspektiv.

Disse medlemmer viser til at det er viktig å opprettholde antall morderdyr innenfor melkeproduksjon for bærekraftig, klimavennlig og fleksibel produksjon av melk og kjøtt. Disse medlemmer understreker at det må legges til rette for at det blir lønnsomt å produsere med en ytelse som er tilpasset norske naturressurser og arealer, og som dermed samlet sett vil gi høyere selvforsyning og økt matsikkerhet.

Disse medlemmer understreker betydningen av at det gjennomføres en opptrappingsplan for trygg matproduksjon på norske ressurser hvor økt bruk av grovfôr, mer beitebruk, økning i kornarealet og økt produksjon av norsk frukt og grønt er viktige deler.

Disse medlemmer understreker betydningen av å bruke bredden av virkemidler for å unngå ubalanse, sentralisering og uønsket gjeldsvekst. Tilskuddsfordeling og -tak, kvoter og konsesjoner må innrettes slik at det kan drives jordbruk i hele Norge med grunnlag i de norske arealressursene. Disse medlemmer viser til

at jordbrukspolitikken hele tiden må ta utgangspunkt i det landet og den naturen vi har.

Disse medlemmer viser til at rapporten fra Klimarisikoutvalget peker på at klimaendringer kan øke usikkerheten i det internasjonale matvaretilbudet. Klimarisikoutvalget skriver at selv rike land som Norge kan bli påvirket av forstyrrelser i det internasjonale matvaremarkedet.

Disse medlemmer foreslår derfor at det gjennomføres en grundig risiko- og sårbarhetsanalyse av norsk forsyningssikkerhet som tar opp i seg erkjennelsen at verdensmarkedet for mat kan bli påvirket av en mer uforutsigbar geopolitisk utvikling og av klimaendringer.

Disse medlemmer mener det er positivt med satsing på produksjon av mer frukt og grønt i Norge. Disse medlemmer påpeker betydningen av at en slik satsing og vekst i grøntsektoren må komme mange produsenter til gode, slik at det blir en framtidsnæring i alle de deler av landet som er egnet for slik produksjon. Flere personer må gis mulighet til å etablere seg og få framtidsutsikter til arbeid og inntekt i denne sektoren.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge fram for Stortinget en opptrappingsplan for trygg matproduksjon på norske ressurser.»

«Stortinget ber regjeringen legge fram for Stortinget en grundig risiko- og sårbarhetsanalyse av norsk forsyningssikkerhet som tar opp i seg erkjennelsen at verdensmarkedet for mat kan bli påvirket av en mer uforutsigbar geopolitisk utvikling og av klimaendringer.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, er enige i at det er ønskelig å øke det samlede kornarealet i Norge, og vil understreke at det både er bred tverrpolitisk enighet mellom partiene og mellom staten og bondeorganisasjonene om at kanaliseringspolitikken skal videreføres for å sikre en god arbeidsdeling i det norske jordbruket. Det samme gjelder målsettingene om å forbedre grovførkvaliteten og å øke grovførandelen og beitebruken i melke- og kjøttproduksjonen. Flertallet viser i den forbindelse til følgende formuleringer i Granavolden-plattformen:

«Regjeringen ønsker et aktivt og lønnsomt jordbruk over hele landet, med produksjoner og foretaksstrukturer som bygger på lokale jord-, beite-, skog- og utmarksareal. Et jordbruk der inntektsmuligheten også sikres for ulike bruksstørrelser, er en viktig forutsetning for å nå dette målet. Regjeringen vil, i dialog med landbrukets organisasjoner, utvikle strategier for bærekraftig matproduksjon som også bidrar til å nå mål på klima-

og miljøområdet. (...)

Regjeringen vil sikre et landbruk over hele landet, og styrke arbeidsdelingen i norsk jordbruk slik at arealer til korn- og grøntproduksjon opprettholdes, mens tyngden av den gressbaserte husdyrproduksjonen blir liggende i distriktene.»

Flertallet viser også til brev datert 2. mai 2019 fra landbruks- og matminister Olaug Vervik Bollestad, der det slås fast at økt produksjon på norske ressurser har vært sentralt for utformingen av jordbrukspolitikken de siste årene. Regjeringen vil fortsatt følge opp denne overordnede målsettingen, blant annet i utforming av virkemidlene gjennom dialog med landbrukets organisasjoner i jordbruksoppgjørene. I brevet fra statsråden vises det blant annet til følgende eksempler på dette fra de siste års jordbruksoppgjør: Reduksjon av tilskudd til produksjon av gras i kornområdene, styrking av utmarksbeitetilskuddet med 200 mill. kroner siden 2014, økt distriktsdifferensiering i tilskuddene og samlede bevilgninger på 500 mill. kroner til drenering av jordbruksjord siden 2013.

Flertallet viser videre til at den norske modellen legger opp til at virkemidler for å nå landbrukspolitiske målsettinger gjøres til gjenstand for forhandlinger mellom staten og bondeorganisasjonene i de årlige jordbruksoppgjørene. I forbindelse med årets jordbruksforhandlinger ble det allerede ved utvekslingen av krav og tilbud klarlagt at partene ønsket å prioritere planteproduksjonene korn, bær, frukt og grønt. Begrunnelsen for dette var både inntekspotensialet som en konsekvens av forbrukertrender og en målsetting om økt innenlandsk produksjon for å styrke selvforsyningsgraden. Flertallet mener at dette er et godt eksempel på at partene gjennom sine prioriteringer i jordbruksoppgjøret tar ansvar og fokuserer på viktige prioriteringer for å nå de overordnede målene i landbrukspolitikken. Flertallet mener derfor at en tilnærming der regjeringen utarbeider detaljerte handlingsplaner med en lang rekke konkrete tiltak som i og for seg er relevante for å oppnå landbrukspolitiske mål, på sikt kan svekke forhandlingsinstituttet. Ansvaret for måloppnåelsen flyttes da fra partene i jordbruksforhandlingene til regjeringen og Stortinget.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener det trengs en mer kraftfull jordbrukspolitikk for at jordbruket skal kunne oppfylle sitt samfunnsoppdrag.

Disse medlemmer mener det skal fastsettes et konkret mål for selvforsyningsgraden. Dette vil være retningsgivende for utforming av politikken. Selvforsyningsgraden av jordbruksmat er nå litt i overkant av 40 pst. i et normalår. Disse medlemmer mener målet skal være å nå en selvforsyningsgrad, korrigert for im-

port av fôr, for norske jordbruksmatvarer på minst 50 pst. innen utløpet av 2026.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen arbeide for at selvforsyningsgraden, korrigert for import av fôr, for norske jordbruksmatvarer skal økes til 50 pst. innen utløpet av 2026.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen legge fram for Stortinget en opptrappingsplan for trygg matproduksjon på norske ressurser.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen legge fram for Stortinget en grundig risiko- og sårbarhetsanalyse av norsk forsyningsikkerhet som tar opp i seg erkjennelsen at ver-

densmarkedet for mat kan bli påvirket av en mer uforutsigbar geopolitisk utvikling og av klimaendringer.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen arbeide for at selvforsyningsgraden, korrigert for import av fôr, for norske jordbruksmatvarer skal økes til 50 pst. innen utløpet av 2026.

Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rå Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:137 S (2018–2019) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Geir Pollestad, Geir Adelsten Iversen, Per Olaf Lundteigen, Nils T. Bjørke, Liv Signe Navarsete, Marit Knutsdatter Strand og Siv Mossleth om jordbrukets samfunnsoppdrag – minst 50 pst. selvforsyning av jordbruksmat innen 2026 – vedtas ikke.

Oslo, i næringskomiteen, den 3. desember 2019

Geir Pollestad

leder

Torgeir Knag Fylkesnes

ordfører

